

processes in the region: improvement of the information support system for the cross-border labor market, forms of promotion of cross-border cooperation are defined, support measures in the field of education and professional development for the development of the cross-border market are defined labor

Keywords: cross-border labor market, migration, migration processes, border region.

DOI: 10.33766/2786-9156.105.241-253

УДК: 342.951:614.2

Руснак Л. М., кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін ПВНЗ «Буковинський університет» (Чернівці, Україна)

e-mail: rysnaklesya@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6993-7745>

Теремецький В. І., доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права НДІ ППіП імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (м. Київ, Україна)

e-mail: vladvokat333@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ МЕДИЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ: ВЕКТОР УКРАЇНСЬКОЇ ДОКТРИНИ

Наукове дослідження присвячене особливостям правового регулювання адміністративних і трудових відносин, які виникають під час надання медичних послуг медичними працівниками. Вивчено положення законодавства, які регулюють правові засади охорони здоров'я, ліцензування закладів охорони здоров'я, трудові відносини. Досліджено положення підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють перелік лікарських посад, особливості тривалості робочого часу та відпусток медичних працівників окремих спеціальностей. Проаналізовано праці науковців, які досліджували вимоги до якості медичних послуг, захист прав пацієнтів та особливості правового регулювання трудових відносин медичних працівників.

Стверджено, що правовою основою надання медичних послуг медичними працівниками є законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, зокрема Кодекс законів про працю України й Основи законодавства про охорону здоров'я. З'ясовано, що в законодавстві закріплено визначення медичної послуги, вимоги до медичних працівників, а також особливості правового регулювання надання медичних послуг, а саме: заклади охорони здоров'я можуть працювати лише за наявності ліцензії; вимоги до якості медичних послуг закріплено в підзаконних нормативно-правових актах; під час надання медичних послуг необхідно забезпечити захист прав пацієнтів; окремою постановою Кабінету Міністрів України закріплено перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я; у законодавстві встановлено вимоги до кваліфікації медичних працівників, професійні права, обов'язки та правові обмеження; підзаконними актами Кабінету Міністрів України передбачено скорочений час і додаткові ві-

дпущки для лікарів багатьох спеціальностей; під час воєнного стану можливе подовження тривалості робочого часу лікарів; за порушення трудових обов'язків медичні працівники можуть бути притягнуті до дисциплінарної або кримінальної відповідальності.

Ключові слова: медична послуга, правове регулювання, медичний працівник, трудові відносини, охорона здоров'я, лікар-спеціаліст, лікарські посади, Кодекс законів про працю України.

Постановка проблеми. Належне правове регулювання трудових відносин профільних працівників є запорукою надання якісних медичних послуг. Умови праці медичних працівників у сфері охорони здоров'я повинні забезпечувати можливість ефективного та якісного медичного обслуговування і відновлення працездатності. Законодавчі вимоги до якості медичних послуг також повинні забезпечувати захист прав пацієнтів. Перелічені фактори зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання медичних послуг та трудових відносин медичних працівників неодноразово досліджувалася науковцями в галузі права. Так проблеми сутності та якості медичних послуг вивчали А. Г. Черноус [1, с. 43–47], О. Я. Коров'як [2, с. 54–59], Т. О. Нікітіна [3, с. 209–214], З. А. Загинеї та Л. М. Шмаль [4, с. 51–67]. Питання забезпечення захисту прав пацієнтів, якості медичної допомоги, а також рівного доступу до медичних послуг і медикаментів досліджували І. В. Чеховська і В. І. Теремецький [5, с. 459–504] та О. С. Щукін [6, с. 197–205]. Особливостям правового регулювання трудових відносин медичних працівників присвятили свої праці Н. А. Литвин, І. А. Мацеллох, О. В. Артеменко [7, с. 230–235], С. В. Васильєв С. В. [8, с. 64–68], Н. А. Лугіна, В. С. Онофрей, К. С. Науменко [9, с. 154–158], В. А. Андронова [10, с. 64–67], М. В. Кокошко, В. І. Льопко [11, с. 254–257]. Праці вказаних науковців висвітлюють окремі аспекти обраної нами проблематики. Водночас комплексне дослідження особливостей надання медичних послуг медичними працівниками в юридичній науці не здійснювалося.

Формулювання цілей. Метою дослідження є висвітлення особливостей правового регулювання надання медичних послуг медичними працівниками.

Завдання дослідження передбачають:

1. Визначення правових вимог до якості медичних послуг.
2. Встановлення особливостей правового регулювання праці медичних працівників.
3. Узагальнення особливостей надання медичних послуг медичними працівниками.

Виклад основного матеріалу. Правові засади надання медичних послуг та трудових відносин медичного персоналу встановлені в Кодексі законів про працю України (далі – КЗпП) та Основах законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи), інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах. Поняття і сутність медичних послуг закріплено і визначено як у законодавчих актах, так і розкрито в наукових дослідженнях.

Згідно з абз. 24 ч. 1 ст. 3 Основ, медичною є послуга, яка надається пацієнту закладом охорони здоров'я, реабілітаційним закладом або фізичною особою-підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником [12]. Зауважимо, що замовником, який оплачує медичні послуги, може бути як окрема людина в статусі пацієнта, так і держава.

Доктринальні визначення поняття «медична послуга» також відображені в наукових працях. Так, А. Г. Черноус розуміє медичну послугу як особливий різновид послуг, направлених на профілактику захворювань, підтримання та покращення стану фізичного або душевного здоров'я людини, що мають визначену вартість [1, с. 46]. Тому однією з основних ознак медичних послуг є їх визначена вартість. О. Я. Коров'як визначає медичну послугу як особливе благо, корисність якого встановлюється в процесі споживання, спрямоване на відновлення втраченого здоров'я, лікування або істотне ослаблення здоров'я [2, с. 58]. У наведеному визначенні привертає увагу те, що дослідниця встановлює сутність медичної допомоги як засобу відновлення втраченого здоров'я. І. В. Чеховська та В. І. Теремецький під медичною послугою розуміють «діяльність, яка підлягає ліцензуванню, здійснюється послугодавцями – закладами охорони здоров'я чи ФОП, які займаються приватною медичною практикою за допомогою спеціальних заходів, користуючись професійними знаннями та відповідним медичним обладнанням, спрямована на діагностику, лікування та профілактику, лікування захворювання; надається на підставі укладання договорів про надання медичних послуг» [5, с. 486].

Т. О. Нікітіна визначає медичну послугу як домовленість про надання медичної допомоги, що може включати профілактику, діагностику, реабілітацію та лікування. При цьому серед ознак медичних послуг названо їх споживчий характер, тобто надання людині корисних благ, відповідність медичних послуг стандартам надання медичної допомоги, які діють у сфері охорони здоров'я. Також наголошено, що медична послуга є товаром на ринку інших різноманітних видів послуг, а всі відносини, які пов'язані з її наданням, мають вартісний характер. Тобто пацієнт може одержати медичну послугу як безоплатно в разі передбачення такої послуги програмою державних фінансових гарантій, так і на платній основі [3, с. 212].

Зауважимо, що Т. О. Нікітіна не лише наводить поняття медичної послуги, але й характеризує її ознаки. Отже, поняття «медична послуга» нею визначається через термін «медична допомога». Указані поняття, хоча й закріплені в законодавчому рівні в Основах, але достатньо схожі за змістом. Утім, важливо зауважити, що медичних послуг може надаватись декілька під час отримання медичної допомоги [5, с. 483]. З. А. Загинею та Л. М. Шмаль звертають увагу, що законодавство України використовує різні поняття у сфері медицини, зокрема «медична практика», «медичне обслуговування», «медична допомога», «медична послуга», що ускладнює розуміння термінології. Важко зрозуміти, яке поняття є загальним, а яке – частковим, а також у чому саме полягає різниця між наведеними термінами [4, с. 65].

Дійсно, проблема з'ясування сутності категоріального апарату у сфері медицини існує. На доктринальному рівні вона детально нами досліджена в іншій науковій публікації [13]. Утім, важливо зауважити, що послуга є категорією, якою позначено характер правового зв'язку між сторонами приватних відносин, а медична послуга є різновидом послуг, предметом якої є надання медичної допомоги або здійснення медичного втручання. Зі змістовного боку, медичні послуги мають різноманітну суто медичну спрямованість. З правового – є різновидом послуг, ґрунтуються на єдиних приватноправових засадах та регулюються переважно нормами цивільного законодавства, зважаючи на специфіку суб'єктів та об'єкта правовідносин [13, с. 83].

Вважаємо, що головною особливістю будь-якої медичної послуги є те, що вона є благом, спрямованим на відновлення втраченого здоров'я людини та лікування хвороби. При тому нині гострою є потреба в наданні державою суспільно значущих медичних послуг, їх належному правовому забезпеченні з пріоритетом на соціальну спрямованість [14, с. 12].

Визначення сутності терміна «медична послуга» має не лише теоретичне, але й практичне значення. Зокрема, згідно зі ст. 17 Основ, провадження господарської діяльності у сфері охорони здоров'я дозволяється лише за наявності ліцензії [12]. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики (далі – Ліцензійні умови) встановлюють вимоги до якості медичних послуг. Згідно з п. 13 Ліцензійних умов, ліцензіат зобов'язаний надавати якісні медичні послуги відповідно до вимог клінічних протоколів та стандартів медичної допомоги, вести облік медичних послуг. Заклад охорони здоров'я, згідно з п. 19 Ліцензійних умов, за кожним місцем провадження медичної практики повинен розмістити перелік медичних послуг, який можуть отримати пацієнти [15]. Отже, законодавство встановлює певні вимоги до якості надання медичних послуг й особливості інформування пацієнтів про їх перелік.

У літературі неодноразово наголошувалося на потребі захисту прав пацієнтів під час надання медичних послуг, оскільки вони повинні бути захищеними від неналежного виконання лікарем своїх обов'язків [5, с. 450]. Дійсно, будь-яка медична помилка може призвести до завдання шкоди здоров'ю пацієнта. Згідно зі ст. 24-1 Основ, правові, економічні та організаційні основи захисту прав і законних інтересів пацієнтів повинні визначатися окремим законом [12]. Водночас відповідного законодавчого акта досі не прийнято.

Правовий статус та особливі умови праці медичних працівників також визначені законодавством України. О. С. Щукін стверджує, що правовий статус медичного працівника регулюється нормами трудового, адміністративного та кримінального права. Зокрема, трудове законодавство встановлює тривалість робочого часу і часу відпочинку медичних працівників, умови притягнення до дисциплінарної відповідальності. Адміністративне право регулює професійні права й обов'язки медичного працівника, правові обмеження в його діяльності. Кримінальне право встановлює умови кримінальної відповідальності медиків за ті злочини, які можуть бути вчинені під час професійної діяльності [6, с. 201].

Можна погодитися з ученим у тому, що норми різних галузей права встановлюють особливості трудової діяльності медичних працівників.

Поняття медичного працівника в Основах або Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики (далі – Ліцензійні умови) не встановлено. Водночас, згідно зі ст. 34 Основ, лікуючий лікар – це лікар закладу охорони здоров'я або лікар, який провадить господарську діяльність із медичної практики як фізична особа-підприємець і який надає медичну допомогу пацієнту в період його обстеження та лікування [12]. Отже, лікарі можуть надавати медичну допомогу, як працюючи в закладі охорони здоров'я, так і на підставі статусу фізичної особи-підприємця.

Перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 № 385 «Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я, посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою, залучених до надання реабілітаційної допомоги у складі мультидисциплінарних реабілітаційних команд у закладах охорони здоров'я». Серед лікарських посад передбачено посади як керівників, так і лікарів-спеціалістів, зокрема, алергологів, бактеріологів, психіатрів, ендокринологів, гастроентерологів, імунологів, інфекціоністів, невропатологів, онкологів та інших [16].

Умови провадження медичної діяльності, професійні права, обов'язки, пільги та правові обмеження в діяльності лікарів встановлені у ст.ст. 74–78 Основ. Зокрема, відповідно до ст. 74 Основ, провадити медичну діяльність можуть особи, які мають відповідну спеціальну освіту та відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам [12]. Згідно з п. 25 Ліцензійних умов, відповідність спеціальним освітнім вимогам медичного працівника встановлюється документом про освіту державного зразка, сертифікатом лікаря-спеціаліста або посвідченням про присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії з лікарських посад [15]. Отже, законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти встановлюють вимоги до рівня освіти медичних працівників.

Надання медичних послуг повинно ґрунтуватися на професійних правах та обов'язках медичних працівників. Зокрема, згідно зі ст. 77 Основ, медичні працівники мають право здійснювати медичну діяльність відповідно до кваліфікації та спеціальності, належні умови професійної діяльності, вільний вибір апробованих форм, методів і засобів діяльності, страхування за рахунок державного бюджету та деякі інші. Відповідно до ст. 78 Основ, професійні обов'язки медичних працівників охоплюють зміцнення здоров'я людей, запобігання і лікування захворювань, своєчасне надання кваліфікованої медичної, лікарської допомоги, дотримання вимог професійної етики і деонтології, збереження лікарської таємниці, поширення наукових і медичних знань [12]. Саме цими правами і обов'язками повинні користуватися медичні працівники у своїй повсякденній дія-

льності під час виконання трудових обов'язків з надання медичних послуг. У науковій літературі наголошено, що медичні працівники повинні бути обізнаними з правами й обов'язками для забезпечення свого правового захисту під час трудової діяльності [9, с. 234]. Погоджуючись із висловленою думкою, варто наголосити на провідній ролі професійних спілок у захисті трудових прав медичних працівників. Одночасно з правами й обов'язками медичних працівників законодавство також регулює і правові обмеження в їхній діяльності. Зокрема, згідно зі ст. 78-1 Основ, медичні працівники не мають право отримувати від фармацевтичних виробників зразки лікарських засобів і рекламувати їх пацієнтам. Тим більше медичним працівникам заборонено одержувати неправомірну вигоду від представників фармацевтичних компаній за поширення їх лікарських засобів серед пацієнтів закладів охорони здоров'я [12]. Подібні дії медичних працівників можуть бути кваліфіковані за ст. 354 КК України «Підкуп працівника підприємства, установи та організації». Медичним працівникам варто дотримуватися встановлених правових обмежень. Коментуючи подібні обмеження, встановлені для фармацевтичних працівників, С. В. Васильєв стверджує, що вони слугують для запобігання використанню своїх трудових обов'язків із корисливою метою особистого збагачення [8, с. 67]. Наведене твердження певною мірою характеризує сутність і призначення правових обмежень, встановлених для медичних працівників, оскільки це одні й ті ж обмеження.

Правове регулювання тривалості робочого часу і часу відпочинку медичних працівників також характеризується низкою особливостей. Згідно зі ст. 50 КЗпП України, встановлено нормальну тривалість робочого часу працівників, яка не може перевищувати 40 годин на тиждень. Відповідно до ст. 51 КЗпП України, передбачено можливість скорочення робочого часу для окремих спеціалістів певних професій [17]. Для лікарів окремих спеціальностей встановлено скорочений робочий час згідно з підзаконними нормативно-правовими актами. Перелік виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня, встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2001. Згідно з главою 32 «Охорона здоров'я» цього Переліку, скорочений робочий час тривалістю 36 годин встановлений для лікарів-фтизіатрів протитуберкульозних закладів, лікарів-психіатрів психіатричних лікарень, вірусологів, епідеміологів та бактеріологів, які працюють у відповідних лабораторіях органу санітарно-епідемічного нагляду. Окрім того, для лікарів, які працюють у патологоанатомічних відділеннях та бюро судово-медичної експертизи скорочений робочий час складає 30 годин на тиждень. Для різних спеціальностей лікарів-стоматологів робочий час складає від 33 до 39 годин на тиждень [18]. Таким чином, для лікарів певних спеціальностей, робота яких пов'язана з особливим психологічно-емоційним напруженням або є особливо небезпечною для здоров'я, встановлено скорочений робочий час.

Загальна тривалість відпустки для найманих працівників, згідно зі ст. 75 КЗпП України, становить 24 календарні дні. Водночас для лікарів окремих спеціальностей встановлено додаткові відпустки. Список виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників, у яких дає право на щорічні додаткові

відпустки за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці, встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1290 «Про затвердження Списку виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників у яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці». Згідно з цим Списком, встановлено такі види додаткових відпусток: лікар-ветеринар, лікар медико-соціальної експертної комісії, епідеміолог, паразитолог, вірусолог, бактеріолог, сімейний лікар, терапевт, педіатр, акушер, гінеколог – 7 календарних днів, лікар-фтизіатр, анестезіолог, реаніматолог – 11 календарних днів, лікар – психіатр – 25 календарних днів, завідувачий психіатричною лікарнею або його заступник – 18 календарних днів [19]. Тож лікарі окремих спеціальностей мають право на додаткову відпустку в порівнянні із працівниками інших професій. Надання додаткових днів відпустки пов'язано з необхідністю тривалого відновлення працездатності після роботи з підвищеним психологічно-емоційним напруженням.

Наявність скороченого робочого часу та додаткові відпустки є однією із особливостей надання медичних послуг медичними працівниками різних спеціальностей. М. В. Кокошко звертає увагу на можливість збільшення тривалості робочого часу працівників та скасування відпусток за умов воєнного стану. При цьому вказує на необхідність враховувати рівень втоми лікарів та можливість ефективно надавати медичну допомогу протягом тривалого часу без нормального відпочинку [11, с. 256]. Зауважимо, що особливості трудових відносин під час воєнного стану регулюються окремим законом України. Згідно зі ст.ст. 6 і 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», припустимо збільшення тривалості робочого часу до 60 годин на тиждень та обмеження відпустки до 24 календарних днів на рік [20]. Водночас необхідно враховувати специфіку праці лікарів і необхідність належного відпочинку після інтенсивної праці.

Однією з умов надання медичних послуг є встановлення юридичної відповідальності за неналежне виконання трудових обов'язків медичним працівником. Зокрема, у Кримінальному кодексі України передбачено низку складів кримінальних правопорушень, які можуть бути вчинені медичним працівником: ст. 130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби», ст. 133 «Зараження венеричною хворобою», ст. 134 «Незаконне проведення абортів або стерилізації», ст. 139 «Ненадання допомоги хворому медичним працівником», ст. 140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником», ст. 141 «Порушення прав пацієнта» [21]. Усі перелічені кримінальні правопорушення можуть бути вчинені медичним працівником під час виконання ним трудових обов'язків або надання медичних послуг.

Коментуючи проблеми притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності, Н. А. Лугіна зазначає, що в Україні немає єдиної методики визначення «недостатності» медичної допомоги, критеріїв неналежного виконання медичними працівниками професійних обов'язків, порівняльного рівня

поведінки медичних працівників із варіантами лікування, а також критеріїв знань та медичного досвіду медичних працівників. Це все дозволяє будь-якому «фахівцю» перекласти відповідальність із себе на апарат, непередбачувані реакції організму самого пацієнта за допомогою внесення виправлень до медичних карток, у тому числі історій хвороби та лабораторних результатів [9, с. 157]. Дійсно, перешкодою у кримінальному провадженні може бути необхідність у спеціальних медичних знаннях для оцінки рівня професійності лікаря, який підозрюється у вчиненні злочину. Професійна лікарська солідарність може завадити залученому спеціалісту зробити об'єктивну оцінку обставин вчинення кримінального правопорушення.

Заходи дисциплінарного стягнення, які можуть бути застосовані для працівників будь-яких професій, встановлені у ст. 147 КЗпП України. Такими заходами дисциплінарної відповідальності є догана і звільнення. В. А. Андронova наголошує, що жодних особливих стягнень, які можуть бути застосовані до медичних працівників, законодавство не передбачає [10, с. 66]. Водночас слід зауважити, що дисциплінарні порушення лікарів характеризуються певною специфікою, яка зумовлена характером роботи – наданням медичних послуг. Будь-які помилки в роботі можуть негативно позначитися на здоров'ї пацієнтів. Однак терміни «неналежне виконання обов'язків» та «недбале ставлення до своїх обов'язків» медичного працівника мають оціночний характер і можуть по-різному оцінюватися керівництвом закладу охорони здоров'я, уповноваженим застосовувати дисциплінарні стягнення.

Висновки. Правовою основою надання медичних послуг медичними працівниками є законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, зокрема Кодекс законів про працю України та Основи законодавства про охорону здоров'я. Низка підзаконних нормативно-правових актів регулює перелік лікарських посад, спеціальні вимоги до робочого часу й часу відпочинку медичних працівників.

Особливості правового регулювання надання медичних послуг полягають в наступному:

1. Заклади охорони здоров'я можуть працювати лише за наявності ліцензії.
2. Вимоги до якості медичних послуг встановлені в підзаконних нормативно-правових актах.
3. Під час надання медичних послуг необхідно забезпечити захист прав пацієнтів.
4. Перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я закріплено окремою постановою Кабінету Міністрів України.
5. Вимоги до кваліфікації медичних працівників, професійні права, обов'язки та правові обмеження встановлені в законодавстві України.
6. Скорочений час та додаткові відпустки для лікарів багатьох спеціальностей передбачено підзаконними актами Кабінету Міністрів України.
7. Під час воєнного стану можливо подовження тривалості робочого часу медичних працівників роботодавцем.
8. За порушення трудових обов'язків медичні працівники можуть бути притягнуті до дисциплінарної або кримінальної відповідальності.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть полягати у формуванні пропозицій щодо внесення змін до законодавства, яке регулює умови надання медичних послуг медичними працівниками.

Використані джерела:

1. Черноус А. Г. Актуальність проблеми розмежування понять «медична допомога» та «медична послуга». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 43–47.
2. Коров'як О. Я. Забезпечення якості послуг у медичній галузі України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Т. 29 (65). С. 54–59.
3. Нікітіна Т. О. Специфіка медичних послуг (допомоги) в контексті реформування системи медичного обслуговування населення. *Часопис Київського університету права*. 2021. №2. С. 209–214. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2021.42>
4. Загіней З. А., Шмаль Л. М. Медична практика як дозволений вид діяльності в антикорупційному законодавстві України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 51–67.
5. Чеховська І. В., Теремецький В. І. Система гарантій захисту прав людини у приватних відносинах, що виникають у зв'язку із наданням медичних послуг (підр. 3.7). Приватно-правові засади захисту прав людини у соціальній державі: *монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської*. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 459–504. URL : <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/625>
6. Шукін О. С. Проблеми визначення змісту права на якісну медичну допомогу за законодавством України. *Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць*. 2003. Вип. 17. С. 197–205.
7. Литвин Н. А., Мацелюх І. А., Артеменко О. В. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення прав медичних працівників в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 76. Ч. 1. С. 230–235. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.36>.
8. Васильєв С. В. Правові обмеження як елемент правового статусу фармацевтичного працівника. *Право і безпека*. 2012. № 5. С. 64–68.
9. Лугіна Н. А., Онофрей В. С., Науменко К. С. Проблеми притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип.6. С.154-158. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.26>.
10. Андронова В. А. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 64–67.
11. Кокочко М. В., Льопко В. І. Права медичних працівників в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 254–257. URL : <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/60>.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 02.03.2024)
13. Teremetskyi V. I., Myronova G. A., Batryn O. V., Bodnar-Petrovska O. B., Andriienko I. S., Fedorenko T. V. Legal nature of medical services: specifics of ukrainian doctrine. *Georgian Medical News* (ISSN 1512-0112). 2024. No 1 (346) P. 80–87. URL : https://www.ghemednews.com/Articles/2024/1_2024/80-87.pdf.

14. Teremetskiy, V. I., Myronova, G. A., Batryn, O. V., Udrenas, G. I., Makhmurova-Dyshliuk, O. P., & Yatskovyna, V. V. (2023). Legal Guaranteeing for Providing Socially Significant Medical Services During Martial Law and Post-War Recovery of Ukraine. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(6), e1231. URL: <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i6.1231>; URL : <https://ojs.journalsdsg.org/jlss/article/view/1231/516>.

15. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики : постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-п>. (дата звернення: 01.03.2024)

16. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я, посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою, залучених до надання реабілітаційної допомоги у складі мультидисциплінарних реабілітаційних команд в закладах охорони здоров'я : наказ МОЗ України від 28.10.2002 № 385. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-02> (дата звернення: 02.03.2024)

17. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 01.03.2024)

18. Перелік виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2001 № 163. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2001-п>. (дата звернення: 02.03.2024)

19. Про затвердження Списку виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці : постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1290. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1290-97-п>. (дата звернення: 01.01.03.2024)

20. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-20> (дата звернення: 02.03.2024)

21. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення: 01.03.2024)

References:

1. Chornous, A. H. (2016) Aktualnist problemy rozmezhuвання poniat «medychna dopomoha» ta «medychna posluha». *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pravo» – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law series, issue 38, vol. 2, 43–47.* [in Ukrainian]
2. Koroviak, O. Ya. (2018) Zabezpechennia yakosti posluh u medychnii haluzi Ukrainy. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Yurydychni nauky» – Scientific notes of the Tavra National University named after V. I. Vernadko. Series «Legal Sciences», vol. 29 (65), 54–59.* [in Ukrainian]

3. Nikitina, T. O. (2021) Spetsyfika medychnykh posluh (dopomohy) v konteksti reformuvannya systemy medychnoho obsluhovuvannya naselennia. *Chasopys Kyivskoho uni-versytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 2, 209–214. URL : <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2021.42> [in Ukrainian]
4. Zahynei, Z. A., Shmal, L. M. (2017) Medychna praktyka yak dozvolenyi vyd diialnosti v antykoruptsiinomu zakonodavstvi Ukrainy. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, 2, 51–67. [in Ukrainian]
5. Chekhovska, I. V., Teremetskyi, V. I. (2023) Systema harantii zakhystu prav liudyny u pryvatnykh vidnosynakh, shcho vynykaiut u zviazku iz nadanniam medychnykh posluh (pidr. 3.7). *Pryvatno-pravovi zasady zakhystu prav liudyny u sotsialnii derzhavi: monohrafiia – Private legal principles of human rights protection in the social state*. Irpin : Derzhavnyi podatkovyi universytet, 459–504. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/625>. [in Ukrainian]
6. Shchukin, O. S. (2003) Problemy vyznachennia zmistu prava na yakisnu medychnu dopomohu za zakonodavstvom Ukrainy. *Aktualni problemy polityky. Zbirnyk naukovykh prats – Actual problems of politics. Collection of scientific works, issue 17*, 197–205. [in Ukrainian]
7. Lytvyn, N. A., Matseliukh, I. A., Artemenko, O. V. (2023) Suchasnyi stan norma tyvno-pravovoho zabezpechennia prav medychnykh pratsivnykiv v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriiia «Pravo» – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. «Law» series, issue 76, part. 1*, 230–235. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.36>. [in Ukrainian]
8. Vasyliiev, S. V. (2012) Pravovi обмеzhennia yak element pravovoho statusu farmatsevtynoho pratsivnyka. *Pravo i bezpeka – law and security*, 5, 64–68. [in Ukrainian]
9. Luhina, N. A., Onofrei, V. S., Naumenko, K. S. (2021) Problemy prytiahnennia do kryminalnoi vidpovidalnosti medychnykh pratsivnykiv. *Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnogo prava – Scientific bulletin of public and private law, issue 6*, 154–158. URL : <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.26>. [in Ukrainian]
10. Andronova, V. A. (2019) Dystsyplinarna vidpovidalnist medychnykh pratsivnykiv. *Aktualni problemy vitchyzniano yurysprudentsii – current problems of domestic jurisprudence*, 3, 64–67. [in Ukrainian]
11. Kokoshko, M. V., Lopko, V. I. (2022) Prava medychnykh pratsivnykiv v umovakh voiennoho stanu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 9, 254–257. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/60>. [in Ukrainian]
12. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 roku № 2801-KhII. (1992) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. [in Ukrainian]
13. Teremetskyi, V. I., Myronova, G. A., Batryn, O. V., Bodnar-Petrovska, O. B., Andriienko, I. S., Fedorenko, T. V. (2024) Legal nature of medical services: specifics of ukrainian doctrine. *Georgian Medical News* (ISSN 1512-0112). No 1 (346) P. 80–87. URL : https://www.geomednews.com/Articles/2024/1_2024/80-87.pdf. [in English].
14. Teremetskyi, V. I., Myronova, G. A., Batryn, O. V., Udrenas, G. I., Makhmurova-Dyshliuk, O. P., & Yatskovyna, V. V. (2023). Legal Guaranteeing for Providing Socially Significant Medical Services During Martial Law and Post-War Recovery of Ukraine. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(6), e1231. URL : <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i6.1231>; URL : <https://ojs.journalsdsg.org/jlss/article/view/1231/516>. [in English].

15. Litsenziini umovy provadzhennia hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.03.2016 № 285. (2016) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-п>. [in Ukrainian]

16. Perelik likarskykh posad u zakladakh okhorony zdorovia : nakaz MOZ Ukrainy vid 28.10.2002 № 385. (2022) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-02>. [in Ukrainian]

17. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 10.12.1971 № 322-VII. (1971) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. [in Ukrainian]

18. Perelik vyrobnystv, tsekhiv, profesii i posad iz shkidlyvymy umovamy pratsi, robota v yakykh daie pravo na skorochenu tryvalist robochoho tyzhnia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2001 № 163. (2001) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2001-п>. [in Ukrainian]

19. Spysok vyrobnystv, robit, tsekhiv, profesii i posad, zainiatist pratsivnykiv v yakykh daie pravo na shchorichni dodatkovi vidpustky za robotu iz shkidlyvymy i vazhkyumy umovamy pratsi ta za osoblyvyi kharakter pratsi : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.11.1997 № 1290. (1997) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1290-97-п>. [in Ukrainian]

20. Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 № 2136-IKh. (2022) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-20>. [in Ukrainian]

21. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. (2001) *Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 03.03.2024

Rusnak L., PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of professional and special legal disciplines Private Higher Educational Institution «Bukovinian University» (Chernivtsi, Ukraine)

Teremetskyi V., Doctor in Law, Professor, leading researcher of the Department of International Private Law, Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law of the NALS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

THE LEGAL NATURE AND PECULIARITIES OF THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES BY MEDICAL WORKERS: VECTOR OF THE UKRAINIAN DOCTRINE

This scholarly research is devoted to the peculiarities of the legal regulation of administrative and labor relations that arise in the course of providing medical services by medical professionals. The study examines legislative provisions governing the legal principles of health care, the licensing of health care institutions, and labor relations. Provisions of subordinate normative legal acts, which regulate the list of medical positions, the peculiarities

of the working hours and vacation of medical workers of certain specialties, were investigated. The work of scientists who have researched the quality requirements for medical services, patient rights protection, and the peculiarities of legal regulation of medical workers' labor relations has been studied.

It is asserted that the legal basis for the provision of medical services by professional medical staff consists of legislative and subordinate normative legal acts, in particular, the Code of Labor Laws of Ukraine and the Fundamentals of Legislation on Health Care. The research clarifies that the legislation establishes the definition of a medical service, requirements for medical workers, as well as the peculiarities of legal regulation of medical services provision, namely: health care institutions may operate only if they have a license; requirements for the quality of medical services are stipulated in subordinate normative legal acts; during the provision of medical services, it is necessary to ensure the protection of patients' rights; a separate resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine establishes a list of medical positions in health care institutions; legislation sets requirements for the qualifications of medical workers, professional rights, duties, and legal restrictions; subordinate acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine provide for reduced working time and additional vacations for doctors of many specialties; during martial law, an extension of doctors' working hours may be possible; for violations of labor duties, medical workers can be held to disciplinary or criminal liability.

Keywords: medical service, legal regulation, medical worker, labor relations, health care, specialist doctor, medical positions, Code of Labor Laws of Ukraine.